

بررسی رابطه بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی با احساس امنیت در بین دانشجویان

طاهر پرستار^۱، علی جعفری^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۱/۰۵ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۰۱/۲۷

صفحه: ۵۸-۲۸

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی رابطه استفاده از شبکه‌های اجتماعی (اینستاگرام، تلگرام و لاین) با احساس امنیت در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردبیل است. پژوهش از نظر هدف کاربردی، از لحاظ روش توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری را تمامی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردبیل در سال تحصیلی ۹۵-۹۴ تشکیل می‌دهند که تعداد آن‌ها برابر ۱۳۰۰۰ نفر است و تعداد نمونه آماری برابر ۳۸۴ نفر از فرمول کوکران به دست آمد که در نهایت ۳۵۸ پرسشنامه بازگشت داده شد. روش مورد استفاده برای نمونه‌گیری نیز تصادفی ساده است. برای گردآوری اطلاعات مورد نیاز از پرسشنامه محقق ساخته شبکه‌های اجتماعی و برای اندازه‌گیری احساس امنیت از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است. برای تحلیل اطلاعات از نرم‌افزار SPSS و برای تحلیل فرضیات از ضریب همبستگی پیرسون، آزمون T مستقل و تحلیل واریانس استفاده شد. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی، امنیت جانی و امنیت مالی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردبیل رابطه معکوس معنی‌داری وجود دارد.

کلید واژه‌ها: شبکه‌های اجتماعی، احساس امنیت، سایبر، فضای مجازی.

^۱ نویسنده مسئول: کارشناس ارشد علوم ارتباطات اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم تحقیقات اردبیل.

ایمیل: t.parastar@yahoo.com تلفن: ۰۹۱۴۷۵۵۸۹۲۵

^۲ عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اردبیل.

مقدمه و بیان مسئله

بی تردید هیچ عنصری برای پیشرفت، توسعه، تکامل جامعه و شکوفایی استعدادها، مهم تر از عنصر امنیت و تأمین آرامش در جامعه نیست و توسعه، خلاقیت و تحرک اجتماعی اثربخش، بدون امنیت امکان پذیر نخواهد بود. امنیت اجتماعی یکی از ضروری ترین نیازهای فرد، گروه و جامعه است و ادامه ی حیات و بقای جوامع بدون آن مشکل و غیرممکن خواهد بود (آقابابایی و ناجی، ۱۳۹۱). امروزه، گسترش فناوری های اطلاعاتی و ارتباطی، بر ابعاد مختلف زندگی بشر (سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، امنیتی و اقتصادی) تأثیر گذاشته است. با کمرنگ شدن اهمیت زمان و مکان و بی نیازی به مکان مشترک برای برقرار ارتباط، افراد به شکل بسیار آسان تری می توانند در فضای مجازی با یکدیگر ارتباط برقرار کنند. این شکل جدید برقراری ارتباط موجب تحول در فرهنگ و هویت جوامع می شود (خواجه شکوهی، ۱۳۹۲).

از زمان ایجاد اولین شبکه اجتماعی مجازی تاکنون هزاران نوع از این دست وبسایت ها در سطح جهان ایجاد شده اند. در حال حاضر شبکه های اجتماعی مجازی به یکی از مهم ترین ابزارهای ارتباطی در سطح جامعه و جهان تبدیل شده و از شهرت فراوانی برخوردار هستند (پمپک و همکاران، ۲۰۰۹). برای بسیاری از افراد استفاده از این شبکه ها به عنوان یکی از کارهای روزمره در نظر گرفته می شود. شبکه های اجتماعی مجازی، مکان هایی هستند که در آن ها افراد فرصت پیدا می کنند تا خود را معرفی نموده، ویژگی های شخصیتی خود را بروز داده و با سایرین ارتباط برقرار کنند و این ارتباطات را حفظ نمایند. این تارنها به طور بالقوه ای چه در سطح روابط بین فردی و چه در سطح روابط اجتماعی، توانایی ایجاد تغییرات اساسی در زمینه زندگی اجتماعی هر فرد را دارند. در اغلب موارد مهم ترین تأثیر این گونه تارنها را حفظ و ارتقا روابط گذشته می دانند. این در حالی است که نباید از نقش این تارنها در شکل گیری روابط جدید بین فردی غافل شد (والتر و همکاران، ۲۰۰۲).

در این میان امنیت از جمله موضوعات و پدیده‌های شایان توجه هر نظام سیاسی و از نیازها و ضرورت‌های اساسی و پایه‌ای هر فرد و جامعه‌ای به شمار می‌رود که فقدان یا اختلال در آن، بازتاب‌های نگران‌کننده و پیامدهای خطرناک دارد. دولت‌ها و نظام‌های سیاسی، مبالغه‌نگفتی را برای تأمین امنیت هزینه می‌کنند؛ زیرا امنیت و میزان آن، برای کلیه نظام‌های سیاسی و شهروندان، صرف‌نظر از سطح توسعه در ابعاد مختلف و نوع ایدئولوژی، مهم‌ترین مسئله به شمار می‌آید (بوزان، ۱۹۹۸). احساس امنیت نیز از موقعیت و جایگاه برجسته‌ای در برنامه‌ریزی‌های کشوری برخوردار است که دستیابی و پایداری آن نیازمند مقدمات و زمینه‌های پیچیده‌ای بوده و آسیب‌پذیری یا زوال آن نیز، معلول زمینه‌ها و عوامل متفاوتی است. امنیت اجتماعی توانایی جامعه برای حفظ هویت، منافع و ویژگی‌های اساسی خود در برابر شرایط متحول و تهدیدها و نیز توانایی ارتقای وضعیت اجتماعی به سمت ارزش‌ها و آرمان‌های جامعه است (احمدی مقدم، ۱۳۸۹). امنیت اجتماعی، جایگاه برجسته‌ای در مباحث نظری و علمی دارد و مهم‌ترین مسئله‌ی سیاسی- اجتماعی در نظام‌های سیاسی است. این نوع امنیت از لایه‌های جدید امنیتی است که تولید، تأمین و پایداری آن نیازمند مقدمات لازم و کافی، فرآیند ظریف، مراحل سیاست‌گذاری و مدیریت پیچیده‌ای است و آسیب‌ها و تهدیدهای آن و شناخت جامع، دقیق و به هنگام آن‌ها ضرورت مضاعف دارد (قربان‌زاده‌سوار و همکاران، ۱۳۹۱).

عوامل متعددی بر امنیت تأثیر می‌گذارد و آن را تحکیم یا تضعیف می‌نماید، استفاده از شبکه‌های اجتماعی یکی از این عوامل است. هدف اصلی پژوهش حاضر پاسخگویی به این پرسش است که چه رابطه‌ای بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی (اینستاگرام، تلگرام و لاین) با احساس امنیت در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردبیل وجود دارد؟

اهمیت و ضرورت پژوهش

میزان عضویت ایرانیان در شبکه‌های اجتماعی در سال‌های اخیر از افزایش فراوانی برخوردار بوده است، به طوری که در برخی منابع گزارش شده است که در سال ۲۰۱۰ در حدود ۳ درصد جمعیت ایران صرفاً در شبکه اجتماعی فیس بوک عضو بوده‌اند. حضور در فضای مجازی و استفاده از اینترنت، خصوصاً به صورت مداوم و پیوسته، نه به شکل حاشیه‌ای و مقطعی بلکه با انگیزه‌هایی حرفه‌ای و نیمه حرفه‌ای و حتی انگیزه‌های صرفاً فراغتی، بنا به ویژگی‌ها، خصوصیات، امکانات و کارکردهای خاص این فضا و با عنایت به وضعیت اجتماعی، سیاسی، فرهنگی جوانان در کلان‌شهرهای در حال گذار ما، تأثیرات عمیقی را بر جنبه‌های متفاوت هویت و به تبع آن بر سبک زندگی کاربران ایرانی خصوصاً جوانان به‌مثابه بزرگ‌ترین طیف مخاطبان و فعالان این فضا خواهد گذارد (ذکایی و خطیبی، ۱۳۸۵).

بنابراین کاربران ایرانی با توجه به ساختارهای عینی و ذهنی موجود در جهان واقعی خود و بنا به نوع و میزان استفاده از اینترنت، به‌طور تدریجی تأثیرات و تغییرات وسیع و گسترده‌ای را خواهند پذیرفت. لذا هدف از این مطالعه در درجه اول بررسی میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و در درجه دوم بررسی رابطه آن با احساس امنیت دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردبیل است تا بدین‌وسیله از آسیب‌های شبکه‌های اجتماعی کاسته شده و پیشنهادهایی کاربردی برای بهبود احساس امنیت در بین این دانشجویان ارائه شود.

بشیر و افراسیابی (۱۳۹۱) پژوهشی با عنوان شبکه‌های اجتماعی اینترنتی و سبک زندگی جوانان ایرانی انجام دادند. نتایج پژوهش نشان داد که میان عضویت در شبکه‌های اجتماعی اینترنتی و نحوه اختصاص وقت به سایر فعالیت‌های اجتماعی ارتباط وجود داشته و بیشتر پاسخ‌دهندگان اذعان کرده‌اند که به دلیل استفاده بیش‌ازحد از اینترنت برای فعالیت در شبکه‌های اجتماعی اینترنتی مورد اعتراض سایر اعضای خانواده واقع

شده‌اند. همچنین میان عضویت در شبکه‌های اجتماعی اینترنتی با مقوله‌هایی نظیر نحوه ارتباط با جنس مخالف و شیوه محاورات اعضا در محیط بیرونی ارتباط وجود دارد؛ بنابراین می‌توان گفت میان عضویت در شبکه‌های اجتماعی اینترنتی و سبک زندگی جوانان ارتباط وجود دارد.

قربان زاده‌سوار و همکاران (۱۳۹۱) پژوهشی با عنوان جنگ نرم و امنیت اجتماعی انجام دادند. بر طبق نظر آن‌ها ارزش‌های جمعی، حلقه پیوند امنیت اجتماعی و جنگ نرم محسوب می‌گردد؛ زیرا ارزش‌های جمعی از یک‌سو عامل همبستگی و وفاق جامعه است و از سوی دیگر چون ارزش‌های جمعی باعث هنجارمندی روابط افراد در عرصه‌های گوناگون حیات عمومی انسان می‌شود، عامل تقویت امنیت اجتماعی است. به‌طورکلی، استقرار ارزش‌های جمعی باعث افزایش استحکام هنجارها و کاهش هنجارشکنی در جامعه و نظام شده و ثبات، تعادل و امنیت اجتماعی از این طریق، تقویت می‌گردد و جنگ نرم با تضعیف مجموعه ارزشی و هنجاری جامعه باعث اختلال در سیستم امنیت جامعه می‌شود.

نبوی و همکاران (۱۳۸۹) در پژوهشی به بررسی عوامل اجتماعی و اقتصادی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی پرداخته‌اند. پژوهش به روش پیمایشی و با استفاده از ابزار پرسش‌نامه، در بین ساکنین ۱۶ سال و بالاتر شهرستان اهواز، در سال ۱۳۸۷ به انجام رسیده است. مهم‌ترین نتایج حاصل از آزمون رابطه‌ی بین متغیرهای پژوهش نشان داد که؛ متغیرهای گرایش به مشارکت در تأمین امنیت، تلقی از عملکرد پلیس و پایگاه اجتماعی - اقتصادی به‌صورت مستقیم و متغیر احساس محرومیت نسبی به‌طور معکوس بر احساس امنیت اجتماعی افراد تأثیرگذار هستند. متغیرهای تلقی از عملکرد قانون و جنسیت، تنها بر بعد امنیت جانی اثرگذار می‌باشند. یافته‌های به‌دست آمده درزمینه‌ی رابطه متغیرهای مستقل با متغیر وابسته، موافق با مطالعات انجام‌شده‌ی پیشین است.

خوشفر (۱۳۷۸) پژوهشی با عنوان بررسی مشارکت مردم در ایجاد حفظ و گسترش امنیت اجتماعی به انجام رسانید. این پژوهش به روش پیمایشی و برای ساکنین ۲۰ سال به بالای مراکز شهرستان‌های استان مازندران به انجام رسیده است. نتایج تحقیق حاکی از آن است که پاسخگویان در حد کم احساس امنیت می‌کنند؛ گرایش پاسخگویان نسبت به برقراری امنیت در حد کم است؛ کمترین احساس امنیت در بعد امنیت جانی و بیشترین احساس امنیت در بعد امنیت مالی است؛ مشارکت در تأمین امنیت، طبقه‌ی اجتماعی و جنس بر احساس امنیت اجتماعی اثرگذار است.

افشار (۱۳۸۵) به بررسی عوامل مؤثر بر امنیت اجتماعی زنان در شهرستان تهران پرداخت. پژوهش به صورت پیمایشی و برای زنان بین ۱۵ تا ۴۵ سال شهرستان تهران انجام گرفته و نتایج آن نشان داد؛ وضعیت تأهل، شغل، تحصیلات، عملکرد پلیس، عمل کرد قانون، حمایت اجتماعی و هنجار اجتماعی بر امنیت اجتماعی زنان تأثیر چشمگیری دارد، در حالی که سن، درآمد، قومیت، سبک زندگی و وسایل ارتباطی بر امنیت اجتماعی زنان تأثیر چندانی ندارد.

حافظ نیا و همکاران (۱۳۸۵) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که گسترش فرایندهای جهانی شدن در قالب فناوری اطلاعات و ارتباطات (ماهواره و اینترنت) با هویت ملی رابطه دارد. به بیان دیگر با افزایش میزان استفاده از فناوری اطلاعات، میزان علائق ملی کاهش می‌یابد. همچنین جهانی شدن با تقویت نیروهای فراملی و فرو ملی منجر به تضعیف علائق ملی دانشجویان می‌گردد.

مبانی نظری

فضای سایر و امنیت اجتماعی

در جهان امروز همه چیز با سرعت بالایی در حال دگرگونی است و همه حکومت‌ها و کشورها در تکاپوی نوسازی و تکامل ساختار و سازمان‌های خود برای انطباق با این

وضعیت جدید هستند. این تغییر و دگرگونی‌ها به صورت‌های مختلف حکومت‌ها و جوامع را تحت تأثیر قرار داده و آن‌ها را در برخی زمینه‌ها دچار چالش کرده و در برخی زمینه‌های دیگر فرصت‌های زیادی برای آن‌ها فراهم آورده است. این روند به گونه‌ای بوده است که، بشر در مقایسه با هیچ زمانی دیگر از تاریخ خود به اندازه دوران حاضر سیاسی نبوده و به احتمال زیاد می‌توان گفت یکی از عوامل مهم سیاسی شدن مردمان، شکل‌گیری عرصه جدید ارتباط بین افراد است. این عرصه جدید به شکل گسترده‌ای اخبار و اطلاعات مربوط به رویدادها، مسائل اجتماعی، نظرها و ... را بین افراد توسعه داده و زمینه ارتباطات گسترده بین آن‌ها را فراهم آورده است. به طوری که حکومت‌ها، گروه‌ها و حتی افراد از فضای سایبر در جهت تبلیغ، پیگیری اهداف، بسیج افکار عمومی و غیره به نفع خود استفاده می‌کنند (رحمانی، ۱۳۸۷).

به کمک اینترنت دیگر مخاطب، منفعل نیست که فقط نظاره‌گر صرف محتوای برنامه‌های رسانه‌ای باشد، بلکه قدرتی کسب کرده تا با سرعت به محتواها بازخورد نشان دهد، در نحوه تولید محتوا تأثیرگذار باشد و حتی خود به تولید محتوا نیز پردازد. به واسطه این امکان از یک سو، گروه‌ها و جنبش‌هایی که سابقاً قادر به بازنمایی خود و مشارکت در تولید محتوا در رسانه‌ها نبوده‌اند و توسط روابط قدرت موجود به نوعی به حاشیه رانده شده بودند تا حدودی توانسته‌اند صدا و حضور خود را در این فضا قابل شنیدن نمایند و از سوی دیگر گروه‌های اجتماعی مجازی که از طریق روابط و تعامل‌ها در این فضا شکل گرفته‌اند نیز، فرصت ابراز وجود و دست‌وپا کردن فرصت‌هایی برای خود در عرصه‌های مختلف با اهداف متفاوت به دست آورده‌اند و در ابعاد مختلف و موردنظر خود نظم و امنیت اجتماعی موجود در کشور را تحت تأثیر قرار دهند تا بتوانند به اهداف خود دست یابند. در این بین، از جمله مهم‌ترین ابعادی که در فضای سایبر مورد هدف و چالش قرار گرفته است امنیت اجتماعی در ابعاد آسیب‌های

اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و اقتصادی می‌باشند که هر یک به گونه‌ای مختلف بر نظم و امنیت کشور و امنیت اجتماعی تأثیرگذار است (سلطانی و همکاران، ۱۳۸۷).
از نگاه دیوید بل^۳ (۲۰۰۱) یکی از صاحب‌نظران حوزه ارتباطات، فضای سایبر یک شبکه گسترده جهانی است که شبکه‌های مختلف رایانه‌ای در اندازه‌های متعدد و حتی رایانه‌های شخصی را با استفاده از سخت‌افزارها و نرم‌افزارهای گوناگون و با قراردادهای ارتباطی به یکدیگر وصل می‌کند. فناوری‌های ارتباط راه دور اساس فضای سایبر را تشکیل می‌دهند. هرچند برخی از این فناوری‌ها مانند تلگراف و تلفن، در اوایل قرن نوزدهم اختراع شده بودند اما همه‌گیر و ارزان شدن این فناوری‌ها و بالا رفتن توان فنی آن‌ها که شرط اصلی ظهور فضای سایبر است در چند سال اخیر اتفاق افتاده است (شریفی هولاسو، ۱۳۸۷).

برای درک بهتر آسیب‌های فضای سایبر بر امنیت اجتماعی، آسیب‌های اجتماعی ناشی از این فضا در ذیل بیان می‌شود:

۱- ظهور جنبش‌های اجتماعی:

همان‌گونه که مناسبات اقتصادی به سمت تحرک بیشتر و حجم کمتر میل کرده‌اند، نمادها و الگوهای فرهنگی نیز در فضای سایبر ناشی از تبادل اطلاعات در جریان تغییری مداوم هستند. به مدد انتقال اطلاعات ما در یک جامعه شبکه‌ای به سر می‌بریم که دینامیسم درونی آن دائم در حال شکل دادن ساختارهای نوین اجتماعی و سیاسی است. آلن تورن با درک این شرایط اعلام کرد که عصر انقلاب‌های عظیم گذشته است و تغییرهای اجتماعی اینک بر بستر جنبش‌های اجتماعی رخ می‌دهند. جنبش اجتماعی یک پدیده جمعی مانند اعتراض یک حزب سیاسی نیست؛ چون یک حزب در صورت تضعیف انسجام سازمان‌یافتگی از هم‌پاشیده و منحل می‌شود اما یک جنبش اجتماعی

³ -David Bell

توانایی آن را دارد که در صورت از دست دادن انسجام سازمانی دوباره خود را تجدید سازمان می‌کند (حسین‌زاده، ۱۳۸۷).

این روندها از طریق فضای سایبر رو به گسترش نهاده است. جنبش‌های اجتماعی مجازی از تعامل میان کنشگران مختلف است که به اقتضای شرایط می‌تواند شامل سازمان‌های رسمی باشد یا نباشد. بنابراین، جنبش‌های اجتماعی عضو ندارند، بلکه مشارکت‌کننده دارند. این مشارکت برانگیخته از احساس درگیر بودن فرد در یک تلاش جمعی است، بدون آنکه به یک سازمان خاص به صورت رسمی تعلق سازمانی داشته باشند. به این ترتیب، مشارکت فرد بر اساس تمایل فردی وی صورت می‌گیرد. از نظر دلاپورتا، واضح است که تقسیم قاطع فعالان جنبش به سازمان‌هایی با چارچوب‌هایی حزبی انحصاری، موجب چندپاره شدن فعالیت‌های جنبش و در نتیجه گسست میان فعالان جنبش می‌گردد و برعکس وجود سازمان‌هایی با اهداف فرهنگی موجب تشدید تعامل‌های درون جنبش و در نتیجه بسیج فراگیر فعالان می‌شود (حسین‌زاده، ۱۳۸۷).

یاری از شبکه‌های اجتماعی مجازی که به وسیله سایت‌ها یا وبلاگ‌ها و... تشکیل شده‌اند می‌توانند با اطلاع‌رسانی و تهییج اعضای گردهمایی یا تجمع‌ها به منظورهای خاصی سامان دهند و امنیت اجتماعی کشور را با چالش مواجهه کنند. به عنوان مثال می‌توان به ایجاد جنبش‌های دانشجویی از طریق شبکه‌های اجتماعی مجازی در این زمینه اشاره کرد.

۲- شکل دادن به گرایش‌های منفی در جامعه

تشکیل گروه‌ها و فرقه‌های الحادی- با اهداف و انگیزه‌های خاص که گروه‌های شیطان‌پرستی و بسیاری دیگر از گروه‌های الحادی - همچنین فال‌بینی و خرافه‌پرستی و غیره جزء این‌ها هستند. شکل‌گیری این گرایش‌های منفی در جامعه سبب تضعیف امنیت اجتماعی می‌شود.

۳- مسائل اجتماعی شدن

اجتماعی شدن فرایندی است که آموخته می‌شود و به صورت ژنتیکی به ارث نمی‌رسد. فرایندی که کودکان، یا سایر اعضای جدید جامعه، روش زندگی جامعه خویش را می‌آموزند، اجتماعی شدن یا فرهنگ‌آموزی نام دارد. اجتماعی شدن مجرای اصلی و اساسی انتقال فرهنگ در طول زمان بین نسل‌هاست. اجتماعی شدن موجب اتصال نسل‌های مختلف به یکدیگر می‌شود. این فرایند اجتماعی شدن فرایندی مادام‌العمر است که در طی آن رفتار انسان توسط کنش‌های متقابل اجتماعی به‌طور پیوسته شکل می‌گیرد. اجتماعی شدن این امکان را به افراد می‌دهد که خود و استعداد‌های خویش را پرورش دهند، بیاموزند و اصلاح کنند (گیدنز، ۱۳۸۶) و از طریق حضور فرد در جامعه و ایجاد روابط مختلف با دیگران به آن دست پیدا کند و مهارت‌های لازم را به دست آورد.

۴- افزایش فاصله بین نسل‌ها

یکی دیگر از اثرهای فضای سایبر در ایجاد ناامنی در کشور، افزایش فاصله بین نسل‌ها است. گسست نسلی فاصله‌ای است ژرف که ناشی از قطع پیوندها و روابط بین نسلی است. به عبارت دیگر، وقتی منابع هویتی نسلی تقویت‌کننده یکدیگر نباشد و پیوستگی نسلی را به دنبال نداشته باشند، زمینه برای ظهور تعارض و گسست نسلی فراهم می‌گردد؛ به گونه‌ای که اعضای جامعه وضعیت هویت خود را در نفی و تقابل با گذشتگان خود می‌بینند. این امر ما را در متن تحولات فرهنگی - که وجود آن برای پویایی جامعه در عرصه‌های مختلف حیاتی است - قرار نمی‌دهد، بلکه ما را به حاشیه هدایت می‌کند. حاشیه‌ای که بسیار هزینه‌بر و مناقشه برانگیز است؛ به گونه‌ای که زمینه را برای فروپاشی اجتماعی و فرهنگی فراهم می‌نماید (میری آشتیانی، ۱۳۸۷).

به دلیل اینکه فناوری‌های نوین، برای جوانان جذابیت بیشتری دارد، بنابراین آن‌ها یادگیری و پیشرفتشان در این زمینه بیشتر خواهد بود و افراد با سنین بالا پیشرفت و

گرایش چندانی نسبت به این فناوری جدید و حضور در فضای سایبر ندارند این امر سبب می‌شود که، فاصله بین نسل‌های قبل با نسل‌های بعدی بیشتر شود. این شکاف باعث می‌شود که هم‌زبانی بین نسل‌ها از بین برود و نسل جوان از ارزش‌های ملی و اسلامی و گذشتگان خویش دور شوند (حیبی، ۱۳۸۹).

۵- متزلزل شدن بنیان خانواده

خانواده پایه بنیادین اجتماع و سلول سازنده زندگی انسان و خشت بنای جامعه و کانون اصلی حفظ سن‌ها، هنجارها و ارزش‌های اجتماعی است. خانواده شالوده استوار پیوندهای اجتماعی روابط خویشاوندی و کانونی در جهت بروز و ظهور عواطف انسانی و مکانی برای پرورش اجتماعی است. ارزش‌های اجتماعی از اساسی‌ترین عناصر یک نظام اجتماعی هستند که از طریق کنترل و هدایت آن‌ها می‌توان جامعه را به زوال و یا به تعالی کشاند. بنابراین خانواده‌ها و مسئولان باید خیلی راغب باشند که بدانند، چه عواملی موجب پیدایش ارزش‌ها در یک جامعه می‌شوند و چگونه می‌توان این ارزش‌ها را تغییر داد (کفاشی، ۱۳۸۸).

تأثیر دیگر فضای سایبر بر خانواده‌ها، شکل‌دهی به ستیزها و دعوای خانوادگی و کم‌رنگ کردن عواطف میان اعضای خانواده است که ارکان خانواده را متزلزل می‌کند و سلامت روانی اعضای آن را به خطر می‌اندازد. آسیب‌ها و ستیزه‌های خانوادگی پدیده‌های بسیار پیچیده و چندوجهی است و باید از دیدگاه‌های گوناگون روانی، اجتماعی، اقتصادی، حقوقی و ارتباطی مورد مطالعه قرار گیرد. بر این اساس، امروزه هر کدام از اعضای خانواده وقتی از محل کار به کانون گرم خانواده برمی‌گردند به اتاق خود رفته و سرگرم فعالیت با کامپیوتر خود و اینترنت می‌شوند. حتی چای، شام و صبحانه خود را روی میز کامپیوتر میل می‌کنند. کاهش یا به مفهومی دیگر فقدان گفت‌وگوهای خانوادگی به‌طور حتم پس از مدتی میزان شناخت افراد خانواده را از یکدیگر کاهش می‌دهد و به کاهش میزان اعتماد اعضاء خانواده به یکدیگر می‌انجامد و

نتایج منفی را در پی خواهد داشت. از طرفی این فعالیت اعضای خانواده پس از مدتی به گوشه‌گیری (بالأخص نوجوانان) می‌انجامد و رغبت به زندگی اجتماعی و تعامل خانوادگی را کاهش می‌دهد و امنیت اجتماعی را با چالش مواجهه می‌کند.

۶- افزایش جرئت و جسارت ارتکاب جرم

جرم شناسان می‌گویند یکی از دلایل کثرت وقوع جرم در حاشیه شهرها، مهاجرنشین بودن آن‌ها و ناشناخته بودن افراد یک محله برای همدیگر است. به تجربه ثابت شده که اگر افراد یک محل همدیگر را بشناسند کمتر مرتکب جرم و آسیب‌رسانی به یکدیگر می‌شوند. در این بین از آنجاکه فضای سایبر فضایی است که اهالی آن در عین ارتباط همدیگر را نمی‌شناسند. هر روز می‌شود با یک هویت خاص وارد این فضا شد بنابراین فضا خودبه‌خود به یک فضای جرم‌زا و آسیب‌آفرین تبدیل می‌شود و افراد با این دید که ناشناخته هستند جرئت و جسارت پیدا کرده و سعی در آسیب‌رسانی به دیگران و جرم و جنایت می‌کنند. حتی اگر پلیس هم پس از زحمات زیاد بتواند آدرس مجرم را پیدا کند چون در فضای واقعی با مرزهای جغرافیایی و محدودیت‌های آن روبروست اگر مجرم در کشور دیگر باشد به‌سختی می‌شود او را دستگیر و مجازات کرد (مهدی زاده و عبداللهی، ۱۳۸۶).

۷- کمرنگ شدن باورهای مذهبی

ارزش‌ها و باورها و در رأس آن‌ها ایمان و اعتقادهای دینی و مذهبی از عناصر متشکله مهم شخصیت انسان می‌باشند. دستورات دینی در تمام شئون زندگی دخالت داشته و از عوامل مؤثر در رشد شخصیت محسوب می‌شوند و روابط بین فردی و اجتماعی افراد را مشخص و معین می‌کنند. در این میان دین اسلام عنایت ویژه‌ای به ساماندهی اوضاع دارد. وجود سایت‌هایی متعدد با هدف معرفی مذاهب و فرقه ضاله و به چالش شدن کشیده باورهای دینی فرد در فضای سایبر می‌کند و زمینه سست شدن باورهای دینی را در کاربران فراهم می‌آورد. سایت‌ها با تکیه بر آموزش‌های به‌اصطلاح منطقی خود سعی

در اثبات خیلی از مسائل دینی با منطق می‌کنند و با مثال‌های مبهم، ایجاد سفسطه و دادن دید دنیایی به افراد زمینه شکل‌گیری شک و تردید را در بین افراد به وجود می‌آورند و سبب شکل‌گیری سؤال‌ها متعددی در زمینه باورهای دینی در اعتقادهای دینی افراد می‌شوند و در پایان با دادن جواب‌های با اهداف موردنظر خود به این سؤال‌ها به صورت کلی و با پوششی که منطقی جلوه کند زمینه القای اهداف خود در فرد و سست شدن باورها و اعتقادهای دینی را در فرد ایجاد می‌کنند و اعتماد و امنیت اجتماعی را تضعیف می‌کنند (عراقچی، ۱۳۸۸).

پیامدهای منفی عضویت در شبکه‌های اجتماعی

عضویت در شبکه‌های اجتماعی پیامدهای منفی نیز به دنبال دارد که برخی از آنها عبارت‌اند از:

۱- چرخه‌ی تنهایی، نارضایتی و افسردگی (اسلامی، ۱۳۹۱).

گروهی از روان‌شناسان و محققان دانشگاه میشیگان امریکا در تحقیقی دریافته‌اند که احساس تنهایی، نارضایتی از زندگی و افسردگی که یک چرخه معیوب را تشکیل می‌دهند، از پیامدهای حضور فراوان در شبکه‌های اجتماعی است. به گفته‌ی این روان‌شناسان، دلیل به وجود آمدن این چرخه این است که افراد به دلیل احساس تنهایی به شبکه‌های اجتماعی پناه می‌برند. در این شبکه‌ها با افرادی مواجه می‌شوند که به ظاهر به نظر نمی‌رسد که حس آن‌ها را داشته باشند یا وضعیت اقتصادی یا اجتماعی بسیار بهتری نسبت به آن‌ها دارند، بنابراین احساس تنهایی‌شان بیشتر و به دلیل وضعیت درماندگی که برایشان ایجاد می‌شود به افسردگی مبتلا می‌شوند.

۲- بحران هویت

دکتر بارونس گرینفیلد، استاد دانشگاه آکسفورد، با اشاره به اینکه شبکه‌های اجتماعی نسلی را با آرزوی گرفتن بازخورد دائمی در زندگی پرورش می‌دهد، استفاده‌ی زیاد از

این شبکه‌ها را باعث بحران هویت کاربران می‌داند. چراکه آن‌ها از این شبکه‌ها می‌آموزند بی‌صبرانه در انتظار توجه بی‌درنگ سایرین به خود باشند.

۳- حسادت و اختلافات زناشویی

بسیاری از افراد از طریق شبکه‌های اجتماعی نامزد یا همسرشان را زیر نظر می‌گیرند. در یک تحقیق مشخص شده است که سی و پنج درصد از کاربران فیس‌بوک معتقد هستند که فیس‌بوک باعث ایجاد احساس حسادت به‌طور مستقیم در روابط عاشقانه‌ی آن‌ها شده است.

تحقیقات جدیدی که توسط دانشکده حقوق مارتی مونیال آمریکا صورت گرفته است نشان می‌دهد که در برخی از ایالت‌های این کشور، ۸۰ درصد درخواست‌های طلاق در این کشور به استناد موارد غیراخلاقی که در شبکه‌های اجتماعی مطرح می‌شود بوده است.

۴- عذاب وجدان و تجربه‌ی طرد شدن

نتایج یک تحقیق نشان می‌دهد ۶۳ درصد اعضای شبکه‌های اجتماعی پاسخ به درخواست افزودن دیگران را در لیست دوستانشان را به تأخیر می‌اندازند، از هر ده نفر سه نفر با رد کردن این درخواست دچار عذاب وجدان می‌شوند و ۱۲ درصد اصلاً دوست ندارند چنین درخواستی دریافت کنند. نتایج یک تحقیق دیگر نیز نشان می‌دهد افرادی که درخواست دوستی‌شان در فیس‌بوک رد می‌شود، همان‌قدر ناراحت و آزرده می‌شوند که رد شدن در زندگی واقعی آن‌ها را ناراحت می‌کند.

۵- افت سطح آموزش و توانایی برای پژوهش

این روزها بسیاری از دانشجویان و دانش‌آموزان در سراسر جهان به اطلاعاتی که به‌وفور در شبکه‌های اجتماعی وجود دارد، تکیه و استناد می‌کنند. بر اساس یافته‌های روان‌شناسان تربیتی و کارشناسان حوزه آموزش این اتکا و استناد، سطح یادگیری و توانایی و انگیزه برای تحقیق را کاهش می‌دهد.

۶- افت تحصیلی

دانش‌آموزان و دانشجویانی که درگیر شبکه‌های اجتماعی می‌شوند تمرکزشان بر درس کاهش می‌یابد و افت تحصیلی گریبان‌گیرشان خواهد شد. طبق نتایج یک تحقیق که در سال ۲۰۱۲ توسط گروهی از روان‌شناسان به سرپرستی دکتر گراهام جونز در انگلستان انجام شده است، دانشجویانی که در روز بیش از دو ساعت در شبکه‌های اجتماعی وقت خود را سپری می‌کنند در مقایسه با دانشجویان دیگر که این کار را انجام نمی‌دهند، در سطح معناداری افت تحصیلی بیشتری را نشان می‌دهند. بر اساس نتایج یک تحقیق، معلمان دبیرستان‌های انگلیس اظهار داشته‌اند که به علت استفاده از شبکه‌های اجتماعی بیش از سه‌چهارم توجه دانش‌آموزان آن‌ها نسبت به گذشته کاهش یافته است.

۷- کاهش ارتباطات واقعی

زمان زیادی که برخی افراد در شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌گذرانند، باعث می‌شود زمان کمی برای ارتباط آن‌ها با دیگران در دنیای واقعی باقی بماند. این مسئله موجب کاهش مهارت‌های ارتباطی آن‌ها می‌شود. بر اساس نتایج تحقیقات مختلف، این افراد قادر نیستند به‌درستی و به‌طور مؤثر با دیگران ارتباط برقرار کنند. مهارت‌های ارتباطی مؤثر و مناسب برای موفقیت در دنیای واقعی کلیدی است.

۸- کاهش تسلط بر مهارت‌های کلامی و خواندن و نوشتن

کاربران شبکه‌های اجتماعی اغلب از کلمات عامیانه و جملات کوتاه شده که مناسب این شبکه‌ها است، استفاده می‌کنند. آن‌ها بعد از مدتی به ادبیات خاص ارتباطات اینترنتی و ویژگی‌های زبانی مخصوص به دنیای مجازی متکی می‌شوند. به همین دلیل تسلط آن‌ها بر مهارت‌های کلامی و خواندن و نوشتن کاهش می‌یابد (افتاده، ۱۳۹۱).

۹- اتلاف زمان

کاربران شبکه‌های اجتماعی گاهی اوقات گذر زمان را فراموش می‌کنند. زمان آن‌ها به راحتی تلف می‌شود و این موضوع سبب می‌شود که آن‌ها برای پرداختن به حوزه‌های شغلی یا تحصیلی‌شان وقت کافی نداشته باشند.

۱۰- به خطر افتادن سلامت جسمی

به گفته‌ی گراهام جونز، روان‌شناس انگلیسی، اغلب کاربران شبکه‌های اجتماعی وعده‌های غذایی کافی و خواب مناسبی ندارند. آن‌ها به میزان زیادی قهوه یا چای برای بیدار ماندن مصرف می‌کنند و این بر سلامتی‌شان تأثیر منفی می‌گذارد.

۱۱- خشم و خشونت

طبق نتایج تحقیقات روان‌شناسان گفت‌وگوی خشمگینانه در شبکه‌های اجتماعی با مانع کمتری نسبت به دنیای واقعی مواجه است و بنابراین افراد به راحتی خشمشان را بروز می‌دهند. بر اساس نظریات آلبرت بندورا و مارتین سلیگمن چنین فضای آزادی برای بروز خشم موجب تسهیل رفتارهای پرخاشگرانه در دنیای واقعی می‌شود. در طرح اینفوگرافی ارائه‌شده در این صفحه به تفصیل به این موضوع اشاره شده است.

آسیب‌های سیاسی و روانی شبکه‌های اجتماعی مجازی

با رشد رسانه‌های نوین، جهان وارد عصر دوم رسانه‌ها شده است که برخلاف دوره مدرن و عصر نخست، آینده آن، به‌طور کامل قابل پیش‌بینی نیست، زیرا در عصر دوم رسانه‌ها که در آن بحث رسانه‌های الکترونیک جدید، حاکمیت دارند و اطلاعات حرف آخر را می‌زند، پدیده‌ها کمتر قابل پیش‌بینی‌اند. رسانه‌های نوین دارای آسیب‌های بسیار مهم روانی و سیاسی است که می‌توانند، زمینه و بستر مناسبی را برای جنگ نرم ایجاد کنند. در مورد آسیب‌های روانی شبکه‌های اجتماعی، می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد (پیشانیان، ۱۳۸۹).

۱- کاهش احساسات: به دلیل اینکه اغلب ارتباطات در این فضا، به صورت نوشتاری

است، اغلب فاقد احساسی است که در فضای واقعی، از طریق قدم زدن، سخن گفتن و ... به دست می‌آید. افراد با وجود امکانات ارتباطی در فضای مجازی، دیگر اهمیتی به کیفیت روابط نمی‌دهند و این مسئله، به کاهش بیشتر احساسات منجر می‌شود.

۲- متن گرایی: علی‌رغم امکانات چندرسانه‌ای موجود در فضای مجازی، هنوز هم قسمت عمده‌ای از ارتباطات در فضای مجازی را ارتباطات متنی در قالب ایمیل و چت تشکیل می‌دهد. ارتباطات متنی می‌تواند شکل جدیدی از هویت مجازی را شکل دهد.

۳- انعطاف‌پذیری هویتی: افراد در فضای مجازی، به دلیل نبود راهنماهای چهره‌ای، می‌توانند بازنمایی‌های متفاوتی از خود ارائه دهند.

۴- دریافت‌های جایگزین: در ارتباطات مجازی، شما می‌توانید دیوارها را بشکنید، به حوزه خصوصی دیگران وارد شوید و حرف‌هایی را که حاضر نیستند، در ارتباط چهره به چهره به شما بگویند، بشنوید.

علاوه بر آسیب‌های جدی شبکه‌های اجتماعی مجازی در بعد روانی که به انعطاف‌پذیری هویتی و شکل‌گیری هویت‌های مجازی جدید منجر می‌گردد، مهم‌ترین تأثیرات سیاسی فناوری‌های ارتباطی اطلاعاتی، تضعیف دولت‌های ملی، اشاعه اطلاعات سیاسی و کاهش مشارکت سیاسی افراد و گروه‌هاست.

دول غربی، ماهرانه با استفاده از امکانات فناوری و ارتباطات، مانند اینترنت، سایت‌های انتقادی را علیه یک دولت سازمان می‌دهند. پیام‌های کوتاه را از طریق تلفن‌های همراه ردوبدل می‌کنند و مرتب قرارهای جدیدی می‌گذارند.

آسیب مهم دیگر رسانه‌های نوین، تأثیر بر افکار عمومی و بسیج آن است. به گونه‌ای که به واسطه این رسانه‌ها، نوعی فضای عمومی شکل می‌گیرد و بسیاری افراد، بی‌آنکه یکدیگر را ببینند و تبادل نظر کنند، مانند یکدیگر فکر و در نتیجه مانند یکدیگر نیز عمل می‌کنند. بر این اساس، از طریق تولید پیام، شعار و اندیشه، به شیوه‌ای هنری و از طریق تصویر، گرافیک، صدا و موسیقی، تصورات دست‌کاری و بسیج می‌شوند و در نهایت

فعالیت سیاسی، این امکان را می‌یابد که با زندگی روزمره آمیخته شود. در این صورت دیگر مانند گذشته، نیازی نیست که برای تبدیل افکار عمومی به نیروی اجتماعی و تغییر اوضاع سیاسی، به اهرمی مانند حزب سیاسی متوسل شد و اگر این تغییر در افکار عمومی پیدا شود، مردم در مواقع مهم تاریخی، خود راه را باز می‌کنند و احتیاجی به اعمال نیرو، فشار و زور و از طریق اهرم‌های جدا از مردم وجود ندارد (پیشانیان، ۱۳۸۹). افزون بر این، استفاده جنبش‌های اجتماعی جدید، از شبکه‌های اجتماعی مجازی، آسیب جدی دیگری را برای دولت‌ها به همراه داشته است. جنبش‌های اجتماعی جدید و هویت‌های دگرخواهانه، از مهم‌ترین جنبه‌های نرم‌افزاری تهدید امنیت ملی هستند. جنبش‌های نوین کنونی، اهمیت بیشتر را به هویت داده و در برابر اشکال جدید سلطه و طرد مقاومت می‌کنند. این جنبش‌ها همچنین تلاش دارند تا با اشکال جدید فناوری‌های ارتباطی و تغییرات اجتماعی، سیاسی و فرهنگی سازگار شوند.

به اعتقاد مانوئل کاستلز، بازیگران سیاسی، از طریق رسانه‌های نوین، در بازی قدرت حضور دارند و از آنجا که اطلاعات و ارتباطات، عمدتاً از طریق شبکه جهانی اینترنت و ماهواره‌ها و خبرگزاری‌ها صورت می‌گیرد، وی به نقش فناوری‌های ارتباطی، مانند اینترنت، در عضوگیری و گسترش قدرت جنبش‌های اجتماعی اشاره می‌کند. شبکه‌های اجتماعی، شکل اجتماعی نوینی از ارتباطات را به وجود آورده که درعین حال توده‌ای است؛ اما به صورت انفرادی تولید و دریافت می‌شود و تأثیر می‌گذارد. با این همه، در سراسر جهان، به ابزاری در خدمت جنبش‌های اجتماعی تبدیل می‌شوند؛ اگرچه این جنبش‌ها تنها استفاده‌کنندگان این ابزار جدید، بسیج و سازمان‌دهی نیستند (کاستلز، ۱۹۹۰).

جنبش‌های مذکور، باید بتوانند برای دستیابی به اهداف خود، در سه زمینه توانمندی داشته باشند: شکل دادن به هویت جمعی، متقاعد ساختن پیروان خود و بسیج آن‌ها. این جنبش‌ها، با استفاده از فناوری‌های جدید اطلاعاتی، می‌توانند به راحتی به هر سه هدف

مذکور دست یابند ملوچی معتقد است که شبکه‌های اجتماعی مجازی به جنبش‌های اجتماعی، توانمندی انعکاس روش‌ها و اهداف خود را به فضای عمومی داده است. همچنین شبکه‌های اجتماعی مجازی همانند آزمایشگاهی است که جنبش‌های اجتماعی، میزان توانمندی خود را بررسی می‌کنند. در چنین حالتی شبکه‌های اجتماعی، تنها به‌عنوان وسیله سیاسی عمل نمی‌کنند، بلکه خود به فضای سیاسی تبدیل می‌شوند نیز کاربرد شبکه‌های اجتماعی این امکان را به جنبش‌های اجتماعی می‌دهد که روش‌های سنتی بیان اعتراضات خود، همانند راهپیمایی‌ها، اعتراضات، شعارها و استفاده از نمادها را آسان‌تر به کار برده و آن‌ها را با روش‌های نمادین جدید ترکیب کنند. بر همین اساس، این جنبش‌ها توانمندی بیشتری برای جذب طبقه جوان جامعه و شکل دادن به افکار عمومی دارند. با کاربرد فناوری‌های اطلاعاتی جنبش‌های اجتماعی به استفاده از پوشش رسانه‌ای جمعی نیازی ندارند (پیشانیان، ۱۳۸۹).

از دیگر آسیب‌های سیاسی رسانه‌های نوین، می‌توان به رسانه‌ای شدن فضای سیاست اشاره کرد. از دید کاستلز در جامعه کنونی، سیاست به معنای سیاست رسانه‌ها است. رسانه‌ها، پس‌زمینه همیشگی بازی سیاست و حوزه‌ای عمومی هستند که در آن قدرت به نمایش درمی‌آید و درباره‌اش داوری می‌شود (همان).

به اعتقاد وی، اگرچه سیاستمداران برای کسب قدرت سیاسی در رسانه‌ها، از فن ترور شخصیت، رسواگری و جنجال استفاده می‌کنند و این مسئله معرف خوبی برای یک جامعه دموکراتیک است. ولی باید به این نکته توجه داشت که ویژگی اصلی سیاست رسوایی و جنجال این است که همه کنشگران سیاسی شرکت‌کننده در آن، خود به دام این نظام می‌افتند و غالباً نقش‌ها معکوس می‌شوند، شکارچی امروز شکار فرداست. یکی دیگر از آسیب‌های جدی شبکه‌های اجتماعی، به علت توانمندی آن‌ها برای پنهان کردن و پوشاندن اطلاعات و درنهایت پدید آوردن جهل عمومی است.

افزایش تعارضات ساختاری و دوگانگی هویت یکسان‌سازی فرهنگی، تقویت گرایش‌های گریز از مرکز (فرو ملی و فراملی) و اخلال در روند وحدت ملی، ایجاد اختلاف و شکاف میان ملت‌ها به دلیل ملی‌گرایی افراطی، ایدئولوژی‌های متضاد و درنهایت بروز شکاف فرهنگی، یکپارچگی افقی گروه‌ها و طبقات و تشدید دوقطبی، تضاد با ارزش‌ها، باورها، تضعیف پیوندهای سنتی از طریق تقویت و تبلیغ ارزش‌های غربی و کمک به استحاله فرهنگی، بهره‌برداری تبلیغاتی و انتشار اخبار غیرواقع تحریف‌شده، ایجاد نخبگان سیاسی و فرهنگی وابسته، به جریان‌ات خودساخته از طریق شبکه ارتباطی، از دیگر آسیب‌های سیاسی شبکه‌های اجتماعی مجازی محسوب می‌شود (پیشانیان، ۱۳۸۹).

روش پژوهش

ازلحاظ هدف تحقیق از نوع کاربردی، ازلحاظ نوع روش، توصیفی و همبستگی است. جامعه آماری تحقیق حاضر را دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردبیل در سال تحصیلی ۹۵-۹۴ تشکیل می‌دهند که تعداد آن‌ها برابر ۱۳۰۰۰ نفر است. برای تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شده است و تعداد نمونه آماری برابر ۳۸۴ نفر به دست آمد که درنهایت ۳۵۸ پرسشنامه بازگشت داده شد. روش مورد استفاده برای نمونه‌گیری نیز تصادفی ساده است. برای گردآوری اطلاعات مورد نیاز از ابزار پرسشنامه استفاده می‌شود که شامل دو پرسشنامه است. پرسشنامه اول برای سنجش میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی طراحی شده است که به صورت محقق ساخته است و برای اندازه‌گیری امنیت اجتماعی از پرسشنامه محقق ساخته با الهام از مدل نبوی و همکاران (۱۳۸۹) استفاده شده است. این پرسشنامه با طیف لیکرت سنجیده شده و مقیاس اندازه‌گیری آن فاصله‌ای است. جهت سنجش روایی پرسشنامه از اعتبار محتوایی استفاده شده است، به این نحو که پرسشنامه‌ها در اختیار اساتید قرار گرفته و نظرات

آن‌ها در مورد اینکه آیا پرسشنامه‌ها ابزار خوبی برای سنجش متغیرها هستند خواسته شد که مورد تأیید ایشان بود. برای سنجش ضریب پایایی پرسشنامه‌ها نیز از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است.

نتایج حاصل از ضریب آلفای کرونباخ به شرح زیر به دست آمده است:

جدول (۱) - جدول ضریب پایایی سؤالات مربوط به هر متغیر

ضریب آلفای کرونباخ	متغیر
۰/۷۳	شبکه‌های اجتماعی
۰/۷۴	امنیت جانی
۰/۸۱	امنیت مالی
۰/۸۵	امنیت سیاسی
۰/۸۸	امنیت اجتماعی

برای تجزیه تحلیل اطلاعات از نرم‌افزار SPSS استفاده شده است. برای تحلیل استنباطی اطلاعات از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف نرمال بودن توزیع داده استفاده شد و با توجه به نرمال بودن برای تحلیل فرضیات از ضریب همبستگی پیرسون، آزمون T مستقل و تحلیل واریانس استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های توصیفی

بر اساس یافته‌ها ۵۶/۷ درصد پاسخگویان مرد هستند و ۴۳/۳ درصد نیز زن هستند. ۷ درصد پاسخگویان با کمترین فراوانی بالای ۴۰ سال سن دارند و ۵۹/۸ درصد با بیشترین فراوانی ۲۰ تا ۳۰ ساله هستند. ۷۲/۳ درصد پاسخگویان مجرد هستند و ۲۷/۷ درصد نیز متأهل هستند. ۶۸/۲ درصد پاسخگویان بیکار هستند و ۳۱/۸ درصد نیز شاغل هستند.

همچنین ۱/۷ درصد پاسخگویان با کمترین فراوانی بیش از پنج ساعت از شبکه اجتماعی لاین استفاده می‌کنند و ۴۳ درصد با بیشترین فراوانی اصلاً از شبکه اجتماعی لاین

استفاده نمی کنند. ۲/۲ درصد پاسخگویان با کمترین فراوانی بیش از پنج ساعت از شبکه اجتماعی اینستاگرام استفاده می کنند و ۶۵/۹ درصد با بیشترین فراوانی اصلاً از شبکه اجتماعی اینستاگرام استفاده نمی کنند. در نهایت ۶/۷ درصد پاسخگویان با کمترین فراوانی بیش از پنج ساعت از شبکه اجتماعی تلگرام استفاده می کنند و ۲۹/۱ درصد با بیشترین فراوانی کمتر از یک ساعت از شبکه اجتماعی تلگرام استفاده می کنند.

جدول (۲) - توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب بیشترین شبکه اجتماعی مورد استفاده

شبکه اجتماعی	فراوانی	درصد
لاین	۶۵	۱۸.۲
اینستاگرام	۵۴	۱۵.۱
تلگرام	۱۴۹	۴۱.۶
وایبر	۵۴	۱۵.۱
سایر شبکه‌های اجتماعی	۳۶	۱۰.۱
جمع	۳۵۸	۱۰۰.۰

طبق نتایج جدول (۲) ۱۰/۱ درصد پاسخگویان با کمترین فراوانی از سایر شبکه‌های اجتماعی استفاده می کنند و ۴۱/۶ درصد با بیشترین فراوانی از شبکه اجتماعی تلگرام استفاده می کنند.

جدول (۳) - نتایج آزمون کولمگروف - اسمیرنوف جهت تعیین نرمال بودن توزیع

متغیر وابسته

آماره	احساس امنیت
مقدار Z کولموگروف - اسمیرنوف	۰/۹۸۶
سطح معنی داری	۰/۷۴

طبق نتایج جدول (۳) و با توجه به اینکه سطح معنی داری خطای آزمون برای سطح اطمینان ۰/۹۵ بیش از ۰/۰۵ است، بنابراین می توان گفت که توزیع متغیر وابسته تحقیق

نرمال است و جهت تحلیل فرضیات باید از آزمون‌های پارامتریک ضریب همبستگی پیرسون، آزمون t مستقل و تحلیل واریانس یک طرفه استفاده کرد.

یافته‌های استنباطی

فرضیه اول: بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد.

جدول (۴) - نتایج ضریب همبستگی پیرسون جهت تعیین رابطه همبستگی

متغیر وابسته	آماره‌ها	متغیر مستقل
احساس امنیت اجتماعی	ضریب همبستگی پیرسون	استفاده از شبکه‌های اجتماعی
-0.228^{**}	سطح معناداری	
0.001	تعداد نمونه	
358		

** معنی داری آزمون در سطح معنی داری 0.01

طبق نتایج جدول (۴) و با توجه به اینکه سطح معنی داری خطای آزمون در سطح اطمینان 0.99 کمتر از 0.01 است، بنابراین می‌توان گفت که فرضیه اول تأیید می‌شود و بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی رابطه منفی معنی داری وجود دارد و ضریب همبستگی دو متغیر برابر -0.22 است که نشان از ضریب همبستگی ضعیف دارد. به عبارتی با افزایش استفاده از شبکه‌های اجتماعی، احساس امنیت اجتماعی به میزان کمی کاهش می‌یابد.

فرضیه دوم: بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی و احساس امنیت جانی رابطه وجود دارد.

جدول (۵) - نتایج ضریب همبستگی پیرسون جهت تعیین رابطه همبستگی

متغیر وابسته	آماره‌ها	متغیر مستقل
احساس امنیت جانی	ضریب همبستگی پیرسون	استفاده از شبکه‌های اجتماعی
-0.332^{**}		

۰/۰۰۱	سطح معناداری
۳۵۸	تعداد نمونه

** معنی داری آزمون در سطح معنی داری ۰/۰۱

طبق نتایج جدول (۵) و با توجه به اینکه سطح معنی داری خطای آزمون در سطح اطمینان ۰/۹۹ کمتر از ۰/۰۱ است، بنابراین می توان گفت که فرضیه دوم تأیید می شود و بین استفاده از شبکه های اجتماعی و احساس امنیت جانی رابطه منفی معنی داری وجود دارد و ضریب همبستگی دو متغیر برابر ۰/۳۳- است که نشان از ضریب همبستگی ضعیف دارد. به عبارتی با افزایش استفاده از شبکه های اجتماعی، احساس امنیت جانی به میزان کمی کاهش می یابد.

فرضیه سوم: بین استفاده از شبکه های اجتماعی و احساس امنیت مالی رابطه وجود دارد.

جدول (۶)- نتایج ضریب همبستگی پیرسون جهت تعیین رابطه همبستگی

متغیر وابسته	آماره ها	متغیر مستقل
احساس امنیت مالی		
- ۰/۱۷۰**	ضریب همبستگی پیرسون	
۰/۰۰۱	سطح معناداری	استفاده از شبکه های اجتماعی
۳۵۸	تعداد نمونه	

** معنی داری آزمون در سطح معنی داری ۰/۰۱

طبق نتایج جدول (۶) و با توجه به اینکه سطح معنی داری خطای آزمون در سطح اطمینان ۰/۹۹ کمتر از ۰/۰۱ است، بنابراین می توان گفت که فرضیه سوم تأیید می شود و بین استفاده از شبکه های اجتماعی و احساس امنیت مالی رابطه منفی معنی داری وجود دارد و ضریب همبستگی دو متغیر برابر ۰/۱۷- است که نشان از ضریب همبستگی ضعیف دارد. به عبارتی با افزایش استفاده از شبکه های اجتماعی، احساس امنیت مالی به میزان کمی کاهش می یابد.

فرضیه چهارم: بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی و احساس امنیت سیاسی رابطه وجود دارد.

جدول (۷) - نتایج ضریب همبستگی پیرسون جهت تعیین رابطه همبستگی

متغیر وابسته	آماره‌ها	متغیر مستقل
احساس امنیت سیاسی	ضریب همبستگی پیرسون	استفاده از شبکه‌های اجتماعی
-۰/۰۳۷	سطح معناداری	تعداد نمونه
۰/۴۸۱		
۳۵۸		

طبق نتایج جدول (۷) و با توجه به اینکه سطح معنی‌داری خطای آزمون در سطح اطمینان ۰/۹۵ بیشتر از ۰/۰۵ است، بنابراین می‌توان گفت که فرضیه چهارم تأیید نمی‌شود و بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی و احساس امنیت سیاسی رابطه معنی‌داری وجود ندارد.

نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر بررسی رابطه استفاده از شبکه‌های اجتماعی (اینستاگرام، تلگرام و لاین) با احساس امنیت در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردبیل بود. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی، امنیت جانی و امنیت مالی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردبیل رابطه معکوس معنی‌داری وجود دارد. طبق نتایج تحقیق فرضیه اول تأیید می‌شود و بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی رابطه منفی معنی‌داری وجود دارد و ضریب همبستگی دو متغیر برابر ۰/۲۲- است که نشان از ضریب همبستگی ضعیف دارد. به عبارتی با افزایش استفاده از شبکه‌های اجتماعی، احساس امنیت اجتماعی به میزان کمی کاهش می‌یابد. همچنین بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی و احساس امنیت جانی رابطه منفی معنی‌داری وجود دارد و ضریب همبستگی دو متغیر

برابر ۰/۳۳- است که نشان از ضریب همبستگی ضعیف دارد. به عبارتی با افزایش استفاده از شبکه‌های اجتماعی، احساس امنیت جانی به میزان کمی کاهش می‌یابد. نتایج نشان داد بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی و احساس امنیت مالی رابطه منفی معنی‌داری وجود دارد و ضریب همبستگی دو متغیر برابر ۰/۱۷- است که نشان از ضریب همبستگی ضعیف دارد. به عبارتی با افزایش استفاده از شبکه‌های اجتماعی، احساس امنیت مالی به میزان کمی کاهش می‌یابد. همچنین بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی و احساس امنیت سیاسی رابطه معنی‌داری وجود ندارد.

با توجه به یافته‌های تحقیق، بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی، امنیت جانی و امنیت مالی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردبیل رابطه معکوس معنی‌داری وجود دارد. بنابراین جهت افزایش احساس امنیت اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردبیل، موارد زیر پیشنهاد می‌شود:

- از ظرفیت‌های بالای شبکه‌های اجتماعی برای انتقال اطلاعات در حوزه امنیت اجتماعی استفاده شود.
- امنیت شبکه‌های اجتماعی از نظر حفظ اطلاعات شخصی توسط پلیس فتا بررسی و حفظ شود.
- ایمنی شبکه‌های اجتماعی از نظر ردوبدل کردن اطلاعات امنیتی کشور توسط پلیس فتا کنترل شود.
- برای کاستن از تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر احساس امنیت جانی کاربران و بخصوص دانشجویان، خبرهای ضدونقیض در مورد شرارت‌ها، زورگیری‌ها و درگیری‌های خیابانی پیگیری و دفع شود.

- برای کاستن از تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر احساس امنیت مالی کاربران و بخصوص دانشجویان، خبرهای منتشره در مورد اختلاس‌ها، پول‌شویی‌ها و سرقت‌ها، کنترل و اصلاح گردد.
- نیروی انتظامی می‌تواند با تکذیب یا تأیید مستند اخبار منتشره در حوزه امنیت سیاسی در شبکه‌های اجتماعی، میزان احساس امنیت سیاسی را افزایش دهد.
- خانواده‌های دانشجویان تحت آموزش‌های خاص در زمینه ممانعت از حضور فرزندان در شبکه‌های اجتماعی مخرب قرار گیرند.
- کاربران شبکه‌های اجتماعی و بخصوص دانشجویان با گذراندن واحدهای درسی در مورد تبعات نامطلوب استفاده از شبکه‌های اجتماعی آگاهی بیشتری پیدا کنند.
- کانال‌های مخصوص پیگیری، تأیید و یا تکذیب اخبار اقتصادی در شبکه‌های اجتماعی ایجاد شود تا در موارد لزوم، کاربران به آن استناد نمایند تا میزان احساس امنیت مالی افزایش یابد.
- پیشنهاد می‌شود برای جلوگیری از اثرات مخرب شبکه‌های اجتماعی بر امنیت اجتماعی، سیستم فیلترینگ هوشمند اجرا شود.
- کاربران شبکه‌های اجتماعی در مورد پیگیری منابع و مستندات اطلاعات موجود در شبکه‌های اجتماعی بخصوص در حوزه امنیت اجتماعی آموزش داده شوند.
- هر چه محتوای اخبار داخلی کشور صادقانه و دور از غرض‌ورزی باشد، رجوع به شبکه‌های اجتماعی کاهش می‌یابد، بنابراین پیشنهاد می‌شود با کار صادقانه و تخصصی، از تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر امنیت اجتماعی کاسته شود.

فهرست منابع

- آقابابایی، عزیزاله؛ ناجی، محمدرضا (۱۳۹۱)، عوامل مؤثر بر استفاده از شبکه‌های اجتماعی مطالعه موردی کاربران کافی‌نت‌ها در شهرستان شهرکرد سال ۱۳۹۰، مجموعه مقالات همایش رسانه و مسائل اجتماعی، اصفهان، انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی قم شعبه اصفهان، صص ۴۹-۴۸.
- احمدی مقدم، اسماعیل (۱۳۸۹)، امنیت اجتماعی و هویت، مطالعات امنیت اجتماعی، دوره جدید، شماره ۲۳، صص ۱۶۳-۱۳۳
- اسلامی، مروارید (۱۳۹۱)، بررسی شبکه‌های اجتماعی و تأثیرات آن بر ابعاد مختلف زندگی، نخستین مجموعه مقالات ملی مجازی و آسیب‌های اجتماعی نوپدید
- افتاده، جواد (۱۳۹۱)، رسانه‌های اجتماعی و کتاب؛ بازگشت عموم و بازنشر کتاب. فصلنامه کتاب مهر. تهران، انتشارات سوره مهر.
- افشار، زین‌العابدین (۱۳۸۵)، بررسی امنیت اجتماعی زنان در شهر تهران (رساله کارشناسی ارشد). تهران: دانشگاه تهران.
- بشیر، حسن؛ افراسیابی، محمدصادق (۱۳۹۱)، شبکه‌های اجتماعی اینترنتی و سبک زندگی جوانان: مطالعه موردی بزرگ‌ترین جامعه مجازی ایرانیان، نشریه تحقیقات فرهنگی، شماره ۱ (۱۷)، صص ۶۱-۳۱.
- پیشانیان، مهسا (۱۳۸۹)، شبکه‌های اجتماعی و آسیب‌های سیاسی و روانی، مجله ره‌آورد نو، شماره ۳۵، صص ۲۱-۱۶.
- حافظ‌نیا، محمدرضا و همکاران (۱۳۸۵)، تأثیر جهانی‌شدن بر هویت ملی (مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه‌های دولتی شهر تهران)، فصلنامه ژئوپلیتیک، شماره ۳ و ۴، دوره دوم، صص ۱-۲۱.
- حبیبی، محمدرضا (۱۳۸۹)، ارزیابی فناوری نوین آموزش هوشمند در مدارس ایران، مطالعه موردی یک دبیرستان هوشمند پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته مدیریت فناوری اطلاعات به راهنمایی سپهر قاضی نوری. تهران: دانشگاه تربیت مدرس.

- حسین زاده، فهیمه (۱۳۸۷)، ویژگی و صورت‌بندی جنبش‌های اجتماعی در ایران. مجموعه مقالات چالش‌های اجتماعی ایران، تهران: انتشارات پژوهشکده تحقیقات استراتژیک گروه پژوهش‌های فرهنگی و اجتماعی. صص ۲۶۰-۲۳۷.
- خواجه شکوهی، علیرضا (۱۳۹۲)، تحلیل نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات بر کیفیت زندگی روستاییان مطالعه موردی: روستاهای قرن‌آباد و اصفهان کلاته، شهر گرگان، فصلنامه علمی- پژوهشی دانشگاه گلستان، شماره ۷، صص ۱۲۰-۱۰۳.
- خوشفر، غلامرضا (۱۳۷۸)، بررسی مشارکت مردم در ایجاد، حفظ و گسترش امنیت اجتماعی مراکز شهرستان‌های استان مازندران، به سفارش دبیرخانه شورای تأمین استان مازندران.
- ذکایی، محمدسعید؛ خطیبی، فاخره (۱۳۸۵)، اینترنت و تغییرات هویتی پژوهشی در میان کاربران جوان حرفه‌ای، مجله مطالعات فرهنگی و ارتباطات، شماره ۷، دوره ۲، صص ۱۶۵-۲۰۳.
- رحمانی، سوره (۱۳۸۷)، رابطه وابستگی به اینترنت و هیجان خواهی و پنج عامل بزرگ شخصیت در دانشجویان دانشگاه تهران پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد. به راهنمایی محمدعلی غلامعلی لواسانی. تهران: دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران.
- سلطانی، لیلیا و همکاران (۱۳۸۷)، بررسی نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات در کاهش تقاضای سفرهای شهری (نمونه موردی: شهر اصفهان). مجله پژوهشی دانشگاه اصفهان. جلد ۳۲. شماره ۴. صص ۱ تا ۱۸.
- شریفی هولاسو، اسماعیل (۱۳۸۷)، پایان‌نامه دوره ارشد رشته جامعه‌شناسی به راهنمایی علی محمد حاضری. تهران: دانشگاه تربیت مدرس.
- عراقچی، عباس (۱۳۸۸)، اینترنت عرصه‌ای جدید در تعامل فرهنگ‌ها مجله سیاست خارجی، سال دوازدهم، شماره تابستان.

-
- قربان زاده سوار، قربانعلی؛ قلخانباغ خلیل؛ رحمتی، مهدی (۱۳۹۱)، جنگ نرم و امنیت اجتماعی، نشریه پاسداری فرهنگی انقلاب اسلامی، دوره ۲، شماره ۶، صص ۲۱-۱.
 - کاستنر، مانوئل (۱۹۹۰). عصر اطلاعات، اقتصاد، جامعه و فرهنگ؛ ترجمه احد علیقلیان، افشین خاکباز، حسن چاوشیان (۱۳۸۰)؛ ویراستار علی پایا، تهران، انتشارات طرح نو.
 - کفاشی، مجید (۱۳۸۸)، بررسی تأثیر اینترنت بر خانواده، فصلنامه پژوهش اجتماعی، سال دوم، شماره سوم. صفحات ۵۷ تا ۷۶.
 - کمالی، افسانه (۱۳۸۳)، مطالعه تطبیقی اعتماد اجتماعی در دو حوزه فرهنگ و سیاست (با تأکید بر سازمان‌های تخصصی). رساله دکتری جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران.
 - گیدنز، آنتونی (۱۳۸۶)، جامعه‌شناسی. ی ترجمه حسن چاوشیان. تهران: انتشارات نی.
 - مهدی زاده، شراره؛ عبداللهی، الهه (۱۳۸۶)، بررسی رابطه میان نحوه استفاده از اینترنت و ماهواره با برگزاری روز دوستی (ولنتاین) در میان جوانان تهران. ی فصلنامه ایرانی مطالعات فرهنگی و ارتباطات. صفحات ۱۶۱ تا ۱.
 - میری آشتیانی، الهام (۱۳۸۷)، تمایز نسلی در ایران مجموعه مقالات چالش‌های اجتماعی ایران. تهران: انتشارات پژوهشکده تحقیقات استراتژیک گروه پژوهش‌های فرهنگی و اجتماعی.
 - نبوی، سید عبدالحسین؛ حسین زاده، علی حسین؛ حسینی، سیده‌هاجر (۱۳۸۹)، بررسی عوامل اجتماعی و اقتصادی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی، جامعه‌شناسی کاربردی، سال ۲۱، شماره ۴، صص ۹۶-۷۳
 - Buzan, Barry; Weaver, Ole (1998), "Liberalism and security: the contradictions of the liberal leviathan", Copenhagen peace research institute (COPRI) Working papers.

- Pempek TA, Yermolayeva YA, Calvert SL. College students' social networking experiences on Facebook. *Journal of Applied Developmental Psychology*. 2009; 30(3): 227-38.
- Walther JB, Parks MR. Cues filtered out, and cues filtered in: Computer-mediated communication and relationships. *Handbook of interpersonal communication*. 2002; 3: 529-63.